

เรื่องเล่าในรอยสัก : เรื่องราวชีวิตและการประกอบสร้างอัตลักษณ์

รุ่งนภา นาคสมพันธ์¹ และ ไชยนต์ สกุลศรีประเสริฐ^{2,*}*(Received: October 13, 2022; Revised: December 19, 2022; Accepted: December 20, 2022)*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเรื่องราวในชีวิตที่สะท้อนผ่านรอยสัก และศึกษาการประกอบสร้างอัตลักษณ์ผ่านรอยสักของตัวบุคคล ซึ่งเป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้การวิเคราะห์เรื่องเล่าตามทฤษฎีและวิธีวิทยาของ McAdams (2006) ผู้ให้ข้อมูลมีจำนวนทั้งสิ้น 6 คน ผลการศึกษาแสดงให้เห็นข้อโต้แย้งหลัก คือ รอยสักไม่ได้เป็นเพียงแฟชั่นที่ผู้คนมีไว้ใช้เพื่อตกแต่งร่างกายเพียงเท่านั้น แต่รอยสักเป็นสัญลักษณ์ที่ผู้คนใช้แสดงให้เห็นถึงอัตลักษณ์ ตัวตน และเรื่องราวในชีวิต ข้อเสนอแนะข้อโต้แย้งหลักประกอบไปด้วยแก่นสาระ 3 ข้อ ได้แก่ 1) เรื่องเล่าของรอยสักในฐานะการแสดงออกถึงอัตลักษณ์ส่วนบุคคล 2) เรื่องเล่าของรอยสักในฐานะการต่อรองต่อต้านกับค่านิยมในสังคม และ 3) เรื่องเล่าของรอยสักในฐานะการเปลี่ยนผ่าน และการเยียวยาตนเอง

คำสำคัญ: การประกอบสร้างอัตลักษณ์ อัตลักษณ์เชิงเรื่องเล่า รอยสัก จิตวิทยาเชิงเรื่องเล่า

¹ นักศึกษา หลักสูตรจิตวิทยาการปรึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

* ผู้ประพันธ์บรรณกิจ อีเมล: chaiyun.sakul@cmu.ac.th

Tattoo Narratives : Life Stories and Identity Construction

Rungnapa Naksompan³ and Chaiyun Sakulsriprasert⁴

Abstract

The purpose of this research was to examine the life stories reflected through the individual's tattoos and to understand the process of identity construction through the individual's tattoos. This study was qualitative research using narrative analysis in accordance with McAdams's (2006) theory and methodology. A total number of 6 key informants participated in the study. The findings indicated the main argument of the study, which is that tattoos are not only a fashion choice for body decoration but tattoos are symbols that express people's identity, self, and life stories. There were 3 themes identified to support the main argument; 1) tattoo as a process of personal identity expression, 2) tattoo as a process of negotiation with social norms, and 3) Tattoo narratives as the process of transitions and healing of the self.

Keywords: identity construction, narrative identity, tattoo, narrative psychology

³ Student in Master of Science (Counseling Psychology), Chiang Mai University

⁴ Assistant professor, Department of Psychology, Faculty of Humanities, Chiang Mai University

* Corresponding Author's E-mail: chaiyun.sakul@cmu.ac.th

บทนำ

ในทุกครอบครัวมักจะมีกฎระเบียบเพื่อให้สมาชิกในครอบครัวอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข เช่นเดียวกับครอบครัวของผู้วิจัย กฎระเบียบเหล่านั้นมักถูกสร้างมาจากพื้นฐานความเชื่อ ค่านิยม บรรทัดฐาน ประเพณีและวัฒนธรรมจากรุ่นสู่รุ่น โดยกฎระเบียบหนึ่งที่ครอบครัวของผู้วิจัยได้ตั้งไว้และห้ามฝ่าฝืนเด็ดขาดคือ “ห้ามสักบนเรือนร่าง” ซึ่งต้องยอมรับอย่างตรงไปตรงมาว่าในเวลานั้นผู้วิจัยไม่เคยตั้งคำถามกับกฎระเบียบของผู้ปกครองแต่อย่างใด อาจเป็นเพราะความเชื่อถือ และยำเกรงที่มีต่อผู้ปกครอง อย่างไรก็ตามเมื่อมองถึงเรื่องราวที่เกิดขึ้นกับผู้วิจัยอย่างพิถีพิถันระหว่า กฎข้อนี้อาจสะท้อนให้เห็นถึงความหมายและการทำหน้าที่ทางสังคมบางประการของรอยสักที่แฝงฝังเอาไว้ในระบบความเชื่อของครอบครัวผู้วิจัย

ในอดีตรอยสักเป็นที่นิยมเนื่องจากความเชื่อเรื่องคงกระพันชาตรี แคล้วคลาดจาก อาวุธมีคม อุบัติเหตุ หรืออันตรายทั้งปวง รวมถึงสักเพื่อต้องการดึงดูดเพศตรงข้าม มีเสน่ห์ในการพูดจา การค้าขายเจริญก้าวหน้า ทำให้มนุษย์เกิดความรู้สึกมั่นคงปลอดภัย และความมั่นใจในตนเองมากยิ่งขึ้น (หทัยรัตน์ มาประณีต, 2555) ภายใต้อิทธิพลของการใช้รอยสักในการตีตรา สร้างสัญลักษณ์และเครื่องหมายลำดับชั้นทางสังคม รวมถึงใช้รอยสักเป็นเครื่องหมายหรือสัญลักษณ์ในการประจานความผิด (อารีญา คหะวงศ์, 2564) ซึ่งชุดความคิดนี้ส่งผลให้ผู้ปกครองของผู้วิจัยมองว่าการมีรอยสักนั้นมีไว้สำหรับบุคคลชนชั้นล่างของสังคมและเป็นสัญลักษณ์เพื่อบ่งบอกว่าคนเหล่านั้นเป็นบุคคลที่มีความประพฤติที่ไม่ดี และไม่ควรคบค้าสมาคมด้วยเป็นอย่างยิ่ง จนกระทั่งในปัจจุบันรอยสักได้กลับมาได้รับความนิยมในสังคมไทยอีกครั้ง โดยที่ไม่ได้เกิดจากความเชื่อ หรือความหมายเดิมเพียงอย่างเดียว ทว่ารอยสักนั้นได้กลายเป็นศิลปะบนเรือนร่างและยังแสดงถึงอัตลักษณ์ของตัวบุคคล นั่นคือบุคคลใช้รอยสักทำให้ตนเองอยู่ในฐานะสิ่ง “แปลกเด่น” (uniqueness) เพื่อแสดงถึงคุณลักษณะเฉพาะตัวของบุคคล และสร้างความแตกต่างจากคนอื่นรวมถึงแสดงให้เห็นว่าคุณคนนั้นย่อมมี “วิถีชีวิต” ที่มีลักษณะเฉพาะ มีคุณค่า และความหมายให้กับตัวเอง (สุธิตา แซ่อึ้ง, 2558)

เมื่อผู้วิจัยเติบโตขึ้น และเริ่มให้ความสนใจกับรอยสักในแง่มุมของงานศิลปะในด้านความสวยงามและความต้องการภายในจิตใจของตนที่ต้องการจะสื่อสารให้คนในครอบครัวได้รับทราบว่า มนุษย์ทุกคนย่อมมีสิทธิส่วนบุคคลที่เราจะสามารถทำอะไรก็ได้ต่อร่างกายของตนเอง ผู้วิจัยจึงตัดสินใจเริ่มทำการสัก หลังจากนั้นเมื่อผู้คนรอบข้างรับทราบถึงการมีอยู่ของรอยสักของผู้วิจัย ส่งผลให้ผู้ที่มีความสนใจในเรื่องของรอยสักได้เข้ามาสอบถามข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับรอยสักและการสัก จนกระทั่งมีรุ่นน้องที่รู้จักกันเป็นอย่างดีได้มาปรึกษาผู้วิจัยเกี่ยวกับการตัดสินใจที่จะสักรอยสักแรกของเธอ และด้วยความอยากรู้อยากเห็นส่วนตัวของผู้วิจัยจึงได้สอบถามรุ่นน้องว่าเธอจำเป็นต้องสักอะไร และคำตอบของเธอนั้นคือ เธอต้องการที่จะสัก “ชื่อแม่ของเธอ” จากที่กล่าวไปในข้างต้นว่าผู้วิจัยและรุ่นน้องรู้จักกันเป็นอย่างดีทำให้ทราบว่ารุ่นน้องมักจะทะเลาะกับแม่เสมอ เนื่องจากทั้งคู่มักมีความคิดเห็นในเรื่องต่าง ๆ ที่ไม่ค่อยจะตรงกันนัก บ่อยครั้งที่เธอเคยเล่าว่าแม่ของเธอไม่ได้เปิดใจเพื่อทำความเข้าใจและยอมรับในความเป็นตัวของเธอทั้งความคิดและการแสดงออก จากสิ่งที่รุ่นน้องแสดงออกกับสิ่งที่เธอ

ต้องการจะไปสักที่นั่นค่อนข้างที่จะขัดแย้งกัน รวมถึงการนึกย้อนไปถึงเรื่องราว หรือสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นใน รอยสักของตัวผู้วิจัยเองได้จุดประกายความสงสัยว่ารอยสักแต่ละรอยของบุคคลแต่ละคนอาจมีความหมาย เรื่องราว เหตุการณ์หรือความทรงจำใด ๆ ในชีวิตของบุคคลซ่อนอยู่

จิตวิทยาเชิงเรื่องเล่า (narrative psychology) เป็นสาขาหนึ่งของจิตวิทยาที่พยายามทำความเข้าใจ เรื่องเล่าที่ถูกประกอบสร้างขึ้นโดยผู้คน เรื่องเล่าดังกล่าวสะท้อนให้เห็นประสบการณ์ชีวิต ความหมายและระบบ คุณค่า รวมถึงความคิด อารมณ์และกระบวนการทางจิตใจที่เกิดขึ้นและดำรงอยู่ในชีวิตประจำวันของบุคคล (Brockmeier, 2001; Bhushan, 2019; Crossley, 2000; Carbaugh, 2001; Schiff, 2012) ที่ผ่านมাজิตวิทยา เชิงเรื่องเล่าได้ถูกนำไปศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเรื่องเล่าและอัตลักษณ์ของบุคคล โดย McAdams (1993, 2001, 2006) ได้เสนอแนวคิดเรื่อง อัตลักษณ์เชิงเรื่องเล่า (narrative identity) ซึ่งอธิบายถึงการประกอบสร้าง อัตลักษณ์และตัวตนผ่านเรื่องเล่าของบุคคล เรื่องเล่านั้นจะเป็นเครื่องมือในการถักทออดีต ปัจจุบันและสิ่งที่ คาดหวังในอนาคตเข้าด้วยกัน และเรื่องเล่าดังกล่าวทำให้พวกเขาเรียนรู้ได้ว่าชีวิตของพวกเขาไม่ได้ถูกแบ่งแยก ออกจากกัน มีความเป็นหนึ่งเดียวกัน และมีจุดมุ่งหมาย รวมถึงทำให้เขาสามารถตีความและให้ความหมายเกี่ยวกับ ประสบการณ์ที่ผ่านมาและนิยามความเป็นตัวเองได้จากเรื่องเล่าดังกล่าว จนกลายมาเป็นตัวตนหรืออัตลักษณ์ของ พวกเขาในที่สุด

จิตวิทยาเชิงเรื่องเล่าและแนวคิดของ McAdams ได้จุดประกายให้ผู้วิจัยเกิดข้อสงสัยแก่เรื่องเล่าที่อยู่ เบื้องหลังรอยสักว่ามีความเกี่ยวข้องกับอัตลักษณ์ของบุคคลหรือไม่ อย่างไร? โดยในเบื้องต้นจากการศึกษาที่ผ่านมา พบว่ารอยสักมักจะบอกเล่าสภาพแวดล้อมรอบตัวของบุคคลที่เติบโตมาทั้ง เหตุการณ์สำคัญในชีวิต รวมถึง ความเชื่อส่วนบุคคล การแสดงออกซึ่งตัวตน ค่านิยมและความเชื่อบนพื้นฐานของจารีต บรรทัดฐาน และวัฒนธรรม ในสังคมที่บุคคลดำรงอยู่ (ณัฐมน แก้วพิฑูล และคณะ, 2563; พจมาน นิตยใหม่, 2550; Shimalla, 2015) นอกจากนี้รอยสักยังไม่ได้เกี่ยวข้องกับอดีตเพียงอย่างเดียว แต่ยังเกี่ยวข้องกับอนาคตไม่ว่าจะเป็นการพยายาม เปลี่ยนเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับชีวิต การวางเป้าหมายและความคาดหวัง หรือเป็นบทเรียนเพื่อนเตือนตนเองใน อนาคต (Breems, 2021) และความหมายของรอยสักอาจจะลื่นไหลไปตามกาลเวลา เนื่องจากการเติบโตและ ประสบการณ์ใหม่ ๆ ในชีวิตของบุคคลอาจส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในตนเอง ทำให้บุคคลต้องให้ความหมาย ใหม่ที่ได้รับการพัฒนาแก่รอยสักแล้วแทนที่ความหมายเดิม (Mun et al., 2021) จากข้อค้นพบในการศึกษาที่ผ่าน มาเกี่ยวกับเรื่องเล่าที่อยู่เบื้องหลังรอยสักและอัตลักษณ์ของบุคคล รวมถึงกรณีที่ผู้วิจัยได้กล่าวมาในข้างต้นว่า เพราะเหตุใดรุ่นน้องของผู้วิจัยที่มีทัศนคติไม่ดีกับแม่แต่ยังใช้รอยสักในการแสดงออกถึงบางสิ่งบางอย่างที่มีต่อแม่ ของเขา

ในการศึกษาคั้งนี้ผู้วิจัยจึงมีคำถามในการวิจัยคือ เรื่องเล่าของรอยสักเกี่ยวข้องกับกระบวนการประกอบ สร้างอัตลักษณ์ของบุคคลอย่างไร ? และมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาเรื่องราวในชีวิตที่สะท้อนผ่านรอยสักของบุคคล

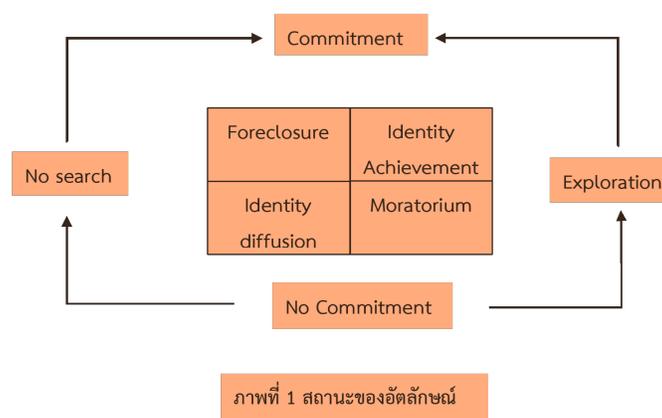
และศึกษาการประกอบสร้างอัตลักษณ์ผ่านรอยสักของตัวบุคคล โดยอาศัยการวิจัยเชิงคุณภาพแบบการวิเคราะห์เรื่องเล่า (narrative analysis) ตามแนวคิดและระเบียบวิธีวิจัยของ McAdams ในกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ใหญ่ตอนต้น ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าการวิจัยในครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ในการทำความเข้าใจประสบการณ์ทางจิตใจที่ละเอียดซับซ้อนของบุคคลโดยเฉพาะในประเด็นเรื่องการค้นหาและการประกอบสร้างอัตลักษณ์ อันจะเป็นประโยชน์แก่นักจิตวิทยาการศึกษาหรือบุคลากรทางสุขภาพจิตต่อไป

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การประกอบสร้างอัตลักษณ์

อัตลักษณ์ได้ถูกกล่าวถึงโดย Erik Erikson ในแนวคิดพัฒนาการทางจิตสังคม 8 ขั้น การค้นหาและประกอบสร้างอัตลักษณ์เป็นพัฒนาการขั้นที่ 5 อัตลักษณ์กับความสับสนในบทบาท (Identity vs. Role Confusion) Erikson อธิบายว่าเมื่อบุคคลก้าวเข้าสู่วัยรุ่นตอนต้นถึงวัยรุ่นตอนปลาย โดยในช่วงวัยรุ่นนี้บุคคลมักจะเกิดความสงสัยในตัวเองว่า “ฉันคือใคร” และพยายามที่จะค้นหา และพัฒนาความเป็นตัวของตัวเองโดยยึดจากทักษะความสามารถ ความชื่นชอบและการให้ความสนใจในบางสิ่งบางอย่าง แรงจูงใจ ระบบค่านิยมบางอย่างของตัวบุคคล เป้าหมาย คุณธรรม หรือ ลักษณะเด่นเฉพาะของตัวบุคคลภายใน (Erikson, 1968 อ้างถึงใน พิมพ์ชนก กลิ่นสุทฺธ, 2554)

ต่อมา James Marcia ได้ขยายแนวคิดของ Erikson ออกไป โดย Marcia ได้เสนอแนวคิดว่าการพัฒนาหรือการประกอบสร้างอัตลักษณ์ของบุคคลจะต้องมี 2 องค์ประกอบด้วยกัน คือ การสำรวจ (exploration) และการยอมรับมาเป็นของตน (commitment) Marcia ได้นำองค์ประกอบทั้ง 2 อย่างที่เขาว่าถึงนั้นมาจัดเป็นสถานะของอัตลักษณ์ได้ 4 สถานะอันได้แก่ 1) ความสับสนในอัตลักษณ์ (identity diffusion) 2) การยึดเอาอัตลักษณ์ของผู้อื่นมาเป็นของตนเอง (foreclosure) 3) การค้นหาอัตลักษณ์ (moratorium) และ 4) การได้มาหรือบรรลุซึ่งอัตลักษณ์ (identity achievement) (สุภลักษณ์ ลวดลาย, 2562)

Marcia และ Erikson ยังมีความเห็นที่คล้ายคลึงกันว่าบุคคลในช่วงวัยรุ่นที่ไม่สามารถสำรวจ จนสามารถค้นพบอัตลักษณ์ของตนเองได้นั้นอาจเกิดปัญหาขึ้นในช่วงวัยรุ่นของพวกเขาที่เรียกว่า “วิกฤติของอัตลักษณ์” (identity crisis) หรือก็คือการค้นหาตนเองไม่พบ ไม่รู้แน่ชัดว่าตนเองคือใคร ไม่มั่นใจในความสามารถของตน และไม่รู้จักร่างตนในความสัมพันธ์กับผู้อื่น (อภิญา เพ็ญฟูสกุล, 2559) โดยกลุ่มคนผู้ที่พบกับปัญหาวิกฤติของอัตลักษณ์นี้มักขาดทักษะที่เหมาะสมในการแก้ไขสถานการณ์ คือเมื่อเผชิญปัญหามักจะหลบเลี่ยงมากกว่าที่จะแก้ไข ในขณะที่สถานการณ์ หรือปัญหาหนึ่งยังไม่ได้รับการแก้ไข เมื่อปัญหาอื่น ๆ ประดังเข้ามา ก็เกิดการสั่งสม และซับซ้อนของปัญหา (นันทน์ริน ทีฉวีวรรณ, 2560)

อัตลักษณ์เชิงเรื่องเล่า (Narrative Identity)

McAdams เห็นด้วยกับ Erikson และ Marcia ว่าอัตลักษณ์ของบุคคลเริ่มพัฒนาและประกอบสร้างช่วงวัยรุ่น แต่ McAdams เชื่อว่าอัตลักษณ์ถูกประกอบสร้างและพัฒนาตลอดช่วงชีวิตของคนผ่านกระบวนการให้ความหมายเกี่ยวกับประสบการณ์ของบุคคล เขาได้เสนอแนวคิด “อัตลักษณ์เชิงเรื่องเล่า (narrative identity)”

อัตลักษณ์เชิงเรื่องเล่าเป็นอัตลักษณ์ส่วนบุคคลที่ถูกประกอบสร้างผ่านเรื่องเล่าและการให้ความหมายประสบการณ์ชีวิตที่บุคคลประสบ เรื่องราวที่ดำรงอยู่ในปัจจุบัน รวมถึงความคาดหวังและอนาคตที่ถูกจินตนาการเอาไว้ องค์ประกอบที่สำคัญในการประกอบสร้างเรื่องเล่าได้แก่ ลักษณะนิสัย (dispositional trait) การปรับตัวที่มีลักษณะเฉพาะ (characteristic adaptations) ร่วมกับวัฒนธรรมและบริบททางสังคม (culture and social context)

เรื่องเล่าเกี่ยวกับตัวตน (life stories of self) จะถูกเล่าผ่านการร้อยเรียงองค์ประกอบเหล่านี้เข้าด้วยกัน ทำให้บุคคลได้จัดเรียงลำดับเรื่องราวชีวิตที่ไม่เป็นระเบียบ รวมถึงได้เข้าใจหรือนิยามความหมายตนเองผ่านเรื่องเล่าดังกล่าว ช่วยให้บุคคลสามารถเข้าใจว่าชีวิตของพวกเขาเชื่อมโยงกันอย่างไร และการเชื่อมโยงกันของเหตุการณ์หรือเรื่องราวต่าง ๆ ในชีวิตนั้นเป็นแหล่งสำคัญของความหมายในชีวิต และยังสามารถเป็นตัวช่วยในการกำหนดอนาคตของบุคคล และสุดท้ายได้กลายเป็นอัตลักษณ์เชิงเรื่องเล่าของบุคคล ในท้ายที่สุด McAdams เชื่อว่าอัตลักษณ์เชิงเรื่องเล่าเป็นเครื่องมือที่ทำให้มนุษย์แต่ละคนมีความหมายเฉพาะตัวและแตกต่างกันออกไป

การเล่าเรื่องที่บรรยายความทุกข์ การเติบโต และการเปลี่ยนแปลงตนเอง (Narrating suffering, growth, and self-transformation)

เรื่องราวในชีวิตของมนุษย์นั้นมีความหลากหลาย ดังนั้นจึงไม่ใช่เรื่องแปลกที่เรื่องเล่าเหล่านั้นจะมีจุดสูงสุด จุดต่ำ จุดเปลี่ยน และเหตุการณ์ที่กระตุ้นอารมณ์อื่น ๆ และเป็นเรื่องปกติที่มนุษย์เราจะให้คุณค่าต่อเหตุการณ์ในชีวิตเชิงบวก แต่เราทุกคนทราบกันดีว่าชีวิตของมนุษย์เราไม่ได้มีความสุขตลอดเวลาจึงไม่ใช่เรื่องแปลกที่เราจะต้องพบเจอกับความทุกข์ในชีวิต ซึ่งหลายคนพยายามที่จะไม่จดจำ หรือแม้กระทั่งยังคงยึดติดอยู่กับ

เหตุการณ์เหล่านั้น และไม่สามารถก้าวข้ามผ่านมาได้ทำให้ชีวิตที่เหลืออยู่ของตุนั้นไร้ซึ่งความสุข แต่ความเป็นจริงนั้นมนุษย์เราเป็นผู้เขียนเรื่องราวของตัวเอง ชีวิตของเราไม่ใช่แค่เหตุการณ์ในชีวิตที่นำมาเรียงต่อกันเท่านั้น แต่เราสามารถปรับเปลี่ยนแก้ไข แปลความหมาย และเล่าเรื่องใหม่ได้ ถึงแม้ว่าความจริงจะไม่ได้เปลี่ยนแปลงไปก็ตาม (Smith, 2017) McAdams เรียกเรื่องเล่าที่ถูกปรับเปลี่ยนแก้ไข และเล่าเรื่องใหม่เหล่านี้ว่า “เรื่องเล่าฟื้นฟูจิตใจ (redemptive stories)” คือการเปลี่ยนเรื่องราว หรือเหตุการณ์ในชีวิตที่เลวร้ายให้กลายเป็นเรื่องที่ดี เขาพบว่า ผู้คนที่ใช้ชีวิตอย่างมีความหมายมักเล่าเรื่องราวในชีวิตตัวเอง ที่เต็มไปด้วยการฟื้นฟูจิตใจ การเติบโต และความรัก ซึ่งเราสามารถทำมันได้ด้วยตนเองเพียงแค่บทวนชีวิตของเราอย่างถี่ถ้วน ว่ามีประสบการณ์สำคัญอะไรบ้างที่หล่อหลอมตัวเรา เราสูญเสียอะไรไป และได้รับอะไรมา และสิ่งที่เราได้จากเรื่องราวเลวร้ายในอดีต คือบุคคลสามารถปรับเปลี่ยนเรื่องราวที่เจ็บปวดและทุกข์ทรมานให้กลายเป็นเรื่องราวที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองอย่างไร และเรื่องราวเลวร้ายเหล่านั้นให้บทเรียนเราอย่างไรบ้าง นั่นคือประโยชน์ของการมองย้อนกลับไปที่เรื่องราวเลวร้ายที่เกิดขึ้นในอดีตเหล่านั้น ซึ่งในบางครั้งอาจต้องใช้เวลาหลายปี และอาจต้องเผชิญอยู่กับความเจ็บปวดซ้ำไปซ้ำมาซึ่งการโอบรับความทรงจำที่เจ็บปวดเหล่านี้จะทำให้บุคคลมีส่วนร่วมในกระบวนการแก้ไขตัวตนของตนเองให้ดีขึ้น (Smith, 2017) กระบวนการเล่าเรื่องเชิงบูรณาการที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวและการพัฒนาตัวตนนั้นแสดงถึงการเจริญเติบโตของตัวบุคคลและเมื่อทำอย่างเช่นที่กล่าวมาในช่วงต้นได้มนุษย์ก็จะมี "ชีวิตที่ดีและมีความสุข" (Lilgendahl, 2015)

วิธีการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) โดยมุ่งให้ความสนใจต่อการประกอบสร้างอัตลักษณ์ผ่านรอยสักที่แฝงไว้ซึ่งประสบการณ์ชีวิตของบุคคล (life experience) การศึกษาครั้งนี้จึงเลือกดำเนินการศึกษาด้วยการวิเคราะห์เรื่องเล่า (narrative analysis) โดยเรื่องราวที่ถูกถ่ายทอดนั้นจะมีผู้ให้ข้อมูลเป็นบุคคลต้นเรื่อง ผู้วิจัยจะมอบอำนาจให้กับผู้ที่เป็นเจ้าของข้อมูลได้ถ่ายทอดเรื่องราวของตนเอง ด้วยภาษาและความเข้าใจของตัวผู้ให้ข้อมูลเองโดยปราศจากอคติ หรือการตำหนิใด ๆ จากผู้วิจัย

ผู้ให้ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้วิธีการคัดเลือกอย่างเฉพาะเจาะจง (purposive) โดยผู้วิจัยได้เชิญชวนผู้ที่มีความสนใจ และสามารถให้ข้อมูลได้ตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูล (criteria) คือกลุ่มบุคคลที่มีรอยสัก อายุระหว่าง 21-35 ปี อยู่อาศัยในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ และเกณฑ์การคัดออกคือผู้ให้ข้อมูลจะต้องไม่มีปัญหาสุขภาพกายหรือสุขภาพจิตที่เป็นอุปสรรคต่อการสัมภาษณ์ในแต่ละครั้ง โดยมีจำนวนผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 6 คน ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ข้อมูลเบื้องต้นของผู้ให้ข้อมูล จำแนกตามรายบุคคล

ผู้ให้ข้อมูล	นามสมมติ	เพศ	อายุ (ปี)	อาชีพ	จำนวน รอยสัก	ลักษณะรอยสัก
1	เฟรม	ชาย	24	ค้าขาย	4	- รอยสักยันต์ เช่น ยันต์ตาราง
2	พิวส์	ชาย	22	นักศึกษา	7	- รอยสักรูปของบุคคลสมมติ เช่น โจ๊กเกอร์ - รอยสักที่สื่อความหมายถึงแม่ เช่น ภูเขาและวันเกิดของคุณแม่ - รอยสักรูปและข้อความ
3	ซัน	ชาย	26	นักดนตรี	10	- รอยสักที่สื่อถึงศิลปินที่ชอบ เช่น รอยสักเดียวกับนักร้องนำ รูปนักร้องนำ สัญลักษณ์ในปกอัลบั้มหรือเพลง - รอยสักข้อความ - รอยสักที่เป็นสัญลักษณ์อื่น ๆ เช่น รูปเงาของชาติาน
4	เพลง	หญิง	26	นักเขียน	8	- รอยสักประเภทแมนดาร์รูปแบบของดอกบัว - รอยสักข้อความภาษาต่างประเทศ ได้แก่ ภาษาสันสกฤต, ภาษาละติน และภาษาฝรั่งเศส - รอยสักแบบเรืองแสง (UV Tattoo) - รอยสักรูปต่าง ๆ แบบ minimal เช่น รูปดอกหน้าวัว
5	มาย	หญิง	29	ค้าขาย	15	- รอยสักที่สื่อความหมายถึงแม่ - รอยสักข้อความต่าง ๆ เช่น คำว่า “good girl from hell”, “ร.ว.ย”, “gossip gossip gossip”, “ดัดจริต” - รอยสักรูปต่าง ๆ เช่น รูปหอมหัวใหญ่, รูปคาแรคเตอร์การ์ตูน บางส่วนเป็น fail tattoo
6	ปิ่น	หญิง	28	นักศึกษา	2	- รอยสักข้อความคำว่า Do not resuscitate - รอยสักรูปเกล็ดหิมะ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การสัมภาษณ์ในครั้งนี้เป็นการสัมภาษณ์เชิงเล่าเรื่อง (narrative interview) ที่ใช้คำถามปลายเปิดที่จะเปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลได้บอกเล่าเรื่องราวที่ทำให้ผู้วิจัยได้เห็นถึงที่มาที่ไปและวิถีชีวิตของผู้ให้ข้อมูล โดยผู้วิจัยได้ปรับใช้วิธีการพูดคุยแลกเปลี่ยนเรื่องเล่าจากแนวคิดของ McAdams ประกอบไปด้วย

บทชีวิต (life chapters) โดยผู้วิจัยจะให้ผู้ให้ข้อมูลซึ่งเป็นผู้เล่าเรื่องราวของตนเปรียบเทียบกับชีวิตของตนเองเป็นเรื่องราวในหนังสือว่าชีวิตของตนนั้นสามารถแบ่งออกได้กี่บท หรืออาจปรับเปลี่ยนไปตามความสนใจของผู้ให้ข้อมูล เช่น ผู้ให้ข้อมูลท่านหนึ่งที่ชอบเล่นดนตรีผู้วิจัยจึงได้ให้เขาเปรียบเทียบชีวิตของตนเป็นบทเพลง

เหตุการณ์สำคัญ (key event) โดยผู้วิจัยได้ถามถึงเหตุการณ์ที่ผ่านเข้ามาในชีวิต ได้แก่ จุดสูงสุดของชีวิต จุดต่ำสุดของชีวิต จุดเปลี่ยนของชีวิต ความทรงจำวัยเด็กที่สุดที่จำได้ ความทรงจำวัยเด็กที่สำคัญ ความทรงจำวัยรุ่นที่สำคัญ ความทรงจำวัยผู้ใหญ่ที่สำคัญและความทรงจำอื่น ๆ ที่สำคัญ รวมถึงเหตุการณ์สำคัญต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับรอยสัก ได้แก่ รอยสักรอยแรกที่สัก ที่มาของรอยสัก ความหมายที่ซ่อนอยู่ในรอยสักแต่ละรอย ร่วมกับการบันทึกเทปสนทนา จดบันทึก และการสังเกต (observation) ระหว่างการสัมภาษณ์

การดำเนินการวิจัย

โครงการวิจัยนี้ได้รับการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ รหัสโครงการวิจัย CMUREC 63/172

ก่อนเริ่มต้นการวิจัย เนื่องจากผู้วิจัยต้องอาศัยสัมพันธภาพที่ดีระหว่างผู้วิจัยกับผู้ให้ข้อมูล และอาศัยความไวต่อโครงสร้างและองค์ประกอบของเรื่องเล่า (sensitivity to narrative organization) ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาค้นคว้ารวบรวมข้อมูลแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาในครั้งนี้ในประเด็นรอยสัก อัตลักษณ์ และการประกอบสร้างอัตลักษณ์ และทฤษฎีของ McAdams

การเริ่มต้นการวิจัย การดำเนินการเชิญชวนและขอคำยินยอมเริ่มต้นภายหลังโครงการวิจัยได้รับการรับรอง จากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน ผู้วิจัยได้ประชาสัมพันธ์และเชิญชวนกลุ่มเป้าหมายผ่านโปสเตอร์ในสื่อออนไลน์ ร่วมกับการเชิญชวนผ่านผู้แนะนำเข้าสู่แหล่งข้อมูล หากกลุ่มเป้าหมายสนใจและยินดีที่จะให้ข้อมูลผู้วิจัยจะทำการนัดหมายผู้เข้าร่วมการวิจัยในสถานที่ผู้ให้ข้อมูลสะดวก โดยคำนึงถึงความเป็นส่วนตัว การรักษาความลับ และความปลอดภัยของผู้ให้ข้อมูลเป็นหลัก

การเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงเล่าเรื่องเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลได้ถ่ายทอดเรื่องราวในลักษณะเชิงพรรณนาโดยจะเปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลได้หยุด คิด และทบทวนประสบการณ์ของตนเอง ให้อำนาจในการสนทนาแก่ผู้ให้ข้อมูล โดยที่ผู้วิจัยจะสามารถทราบถึงความรู้สึก ความเห็น หรือแนวคิดที่แท้จริงของผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องที่ผู้วิจัยต้องการที่จะรู้ ร่วมกับวิธีการสังเกต (observation) พฤติกรรม ท่าทาง และน้ำเสียงของผู้ให้

ข้อมูลที่เกิดขึ้นในระหว่างการสัมภาษณ์ นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้นำเทคนิคและวิธีการของจิตวิทยาการปรึกษาอื่น ๆ เช่น ทักษะการใส่ใจ (attending skill), ทักษะการสังเกต (observation skill), ทักษะการทวนความ (paraphrasing skill), ทักษะการให้กำลังใจ (encouraging skill), ทักษะการสรุปความ (summarizing skill), การสะท้อนความรู้สึก (reflection of feeling) มาปรับใช้ ผู้ให้ข้อมูลถูกสัมภาษณ์คนละ 1-2 ครั้งเป็นเวลาประมาณ 1-2 ชั่วโมง ตั้งแต่เดือนตุลาคม 2563 จนเสร็จสิ้นกระบวนการเก็บข้อมูลในเดือนกุมภาพันธ์ 2564 โดยผู้วิจัยได้ขอ อนุญาตผู้ให้ข้อมูลก่อนทุกครั้งในการบันทึกเสียงขณะสัมภาษณ์ รวมถึงได้ขออนุญาตผู้ให้ข้อมูลส่งรูปเฉพาะรอยสัก ของตนเองมาให้โดยไม่ให้เห็นส่วนอื่น และใช้นามสมมติแทนชื่อจริงของผู้ให้ข้อมูลทุกท่าน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามแนวทางการวิเคราะห์เรื่องเล่า (narrative analysis) โดยในการสัมภาษณ์นั้นผู้วิจัยมักจะไม่ได้รับเรื่องราวที่มีความหมายโดยตรงจากผู้ให้ข้อมูล ผู้วิจัยจึงต้องมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์และตีความเนื้อหา ผู้วิจัยดำเนินการถอดบทสนทนาแบบคำต่อคำ จากนั้นจึงใช้ขั้นตอนในการวิเคราะห์เรื่องเล่าอันประกอบไปด้วย 6 ขั้นตอน (Crossley, 2000) ได้แก่ 1) อ่านบทสัมภาษณ์และทำความเข้าใจ 2) ค้นหาประเด็นที่น่าสนใจที่ซ่อนอยู่ในเรื่องเล่า 3) ค้นหาและตีความความหมายและบรรยากาศของเรื่องเล่า 4) ค้นหาแก่นหรือประเด็นหลักของเรื่องเล่า (narrative theme) 5) นำเอาเรื่องราวที่ได้จากผู้วิจัยผ่านการวิเคราะห์ข้อมูลในช่วงต้นมาร้อยเรียงให้เป็นเรื่องราวที่มีความต่อเนื่อง สอดคล้องซึ่งกันและกัน 6) นำข้อมูลทั้งหมดที่ได้มานั้นมาเขียนรายงานการวิจัย

ผลการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้แสดงให้เห็นถึงข้อเสนอลหลัก (argument) ของการศึกษาว่า “รอยสักไม่ได้เป็นเพียงแฟชั่นที่ผู้คนมีไว้ใช้เพื่อตกแต่งร่างกายเพียงเท่านั้น แต่รอยสักยังเกี่ยวข้องกับอัตลักษณ์ ตัวตนและเรื่องราวในชีวิตของบุคคล” โดยเรื่องราวที่ถูกบอกเล่าผ่านรอยสักแบ่งออกเป็น 3 ประเด็นได้แก่ รอยสักในฐานะการแสดงออกถึงอัตลักษณ์ส่วนบุคคล รอยสักในฐานะการต่อรอง ต่อต้านกับค่านิยมในสังคม และรอยสักในฐานะการเปลี่ยนผ่านและการเยียวยาตนเอง ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. รอยสักในฐานะการแสดงออกถึงอัตลักษณ์ส่วนบุคคล

จากการสัมภาษณ์ผู้วิจัยพบว่าเรื่องเล่าของรอยสักสะท้อนให้เห็นถึงความชอบ รสนิยม ลักษณะเด่นแบบแผนการดำเนินชีวิต เป้าหมายและค่านิยมในชีวิตของเจ้าของรอยสัก ทั้งหมดสะท้อนให้เห็นคำตอบที่พวกเขา มีต่อตัวเองว่า “ฉันคือใคร ?” ซึ่งเป็นคำถามที่สำคัญสำหรับการนิยามอัตลักษณ์ส่วนบุคคล (personal identity) นอกจากนี้เรื่องเล่าของรอยสักยังทำให้ได้ทราบถึงกระบวนการค้นหา พัฒนาและประกอบสร้างความเป็นตัวของ ตัวเองของผู้ให้ข้อมูล นอกจากนี้รอยสักยังเป็นเครื่องมือในการร้อยเรียงตัวตนของพวกเขาในอดีตถึงปัจจุบันว่า

ตัวตนของพวกเขาในปัจจุบันและอดีตมีความสอดคล้องกัน ผู้วิจัยจะยกตัวอย่างเรื่องราวชีวิตของ “ซัน” และ “เฟรม” เพื่อสนับสนุนข้อค้นพบนี้

ซัน

ซันเป็นนักดนตรีสังกัดค่ายเพลงแห่งหนึ่งในจังหวัดเชียงใหม่ เรื่องเล่าของเขาสะท้อนความรักและความสนใจที่มีต่อดนตรีมาตั้งแต่ช่วงวัยรุ่น ดังคำพูดที่ว่า “ตอนเลิกเรียนถ้าเครื่อง(เกมส์)เต็มก็จะไปซ้อมดนตรี” ดนตรีเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตเขาเรื่อยมาจนถึงช่วงชีวิตในมหาวิทยาลัย ไม่ว่าจะเป็นการตั้งวงดนตรีร่วมกับกลุ่มเพื่อน การเล่นดนตรีตามงานกิจกรรมต่าง ๆ ตลอดจนการทำงานเป็นนักดนตรีกลางคืน หรือสามารถสรุปได้ว่าการเล่นดนตรีเป็นช่วงเวลาที่เขาได้เป็นตัวของตัวเองและได้ปลดปล่อยอะไรบางอย่างที่อยู่ในใจ ดังที่ซันกล่าวว่า

“ความสุขที่แท้จริงของเราจะเป็นการเล่นดนตรีตอนเราเล่นดนตรีมันรู้สึกแบบ happy รู้สึกแบบเป็นตัวของตัวเอง ๆ ทำอะไรก็ได้ จะถอดเสื้อ วางเบสแล้วโดดเข้าหาคนได้ตะโกนแบบสุดเสียงที่ไม่มีใครด่าแบบปลดปล่อยสุด ๆ พอลงเวทีมาก็รู้สึกแบบโคตรโล่ง โคตรสนุกเลยแบบนี้คือความสุขแบบความสุขจริง ๆ เลย” (ซัน)

จึงไม่น่าแปลกใจที่รอยสักของซันจะสะท้อนให้เห็นถึงชีวิตและตัวตนของเขาที่เขารักและผูกพันดังตัวอย่างที่ซันเล่าให้ฟังว่า

“เราสักรอยสักขนนกเหมือนกับไอ้ดอลที่ชื่อ Dave Grohl นักร้องนำ มือกีตาร์ นักแต่งเพลงหลักและผู้ออกตั้งวง Foo Fighters แล้วเขาก็มีอิทธิพลต่อการเล่นดนตรีของเราก็เลยไปสัก”

“รอยสักรูป Hayley Nichole Williams นักร้องนำวง Paramore เราสักรูปเขาเพราะเราชื่นชมในผลงานเพลง การเล่นคอนเสิร์ตที่สนุกและมีเสน่ห์” (ซัน)

หรือบางครั้งรอยสักก็เป็นมากกว่าแค่การบอกเล่าความชอบ แต่เป็นการแสดงให้เห็นความเกี่ยวพันระหว่างดนตรีและความเป็นตัวเขา เช่น รอยสักคำว่า “Bullshit” ที่มาจากชื่อเพลงของวง Dune Rats ที่เขาชื่นชอบและคำนิยมในการดำเนินชีวิตของเขา ดังที่เขาเล่าว่า

“บางครั้งสิ่งที่ bullshit ที่เราทำมันก็แบบมีความสุขหว่า บางครั้งการทำอะไรโง่ ๆ มันก็เป็นความสุขแต่โง่ที่สำคัญต้องไม่เดือดร้อนใครด้วยนะ” (ซัน)

สุดท้ายรอยสักเป็นการสื่อสารอัตลักษณ์และความเป็นตัวของตัวเองกับบุคคลอื่น เป็นการบอกว่า “ฉันเป็นฉัน” ดังที่ซันได้กล่าวไว้ว่า

“รอยสักนี้มันสร้างตัวตนให้กับเราได้ในการที่แบบเราโฉบบนเวทีแล้ว พอเราถอดเสื้อมามีคนจำได้ว่านี่คือเราที่ไม่เหมือนคนอื่น” (ซัน)

เฟรม

เฟรมเกิดในสังคมชนบทที่มีความเชื่อและวิถีชีวิตแบบล้านนาที่ผสมผสานกับความเป็นพุทธค่อนข้างเข้มข้น ประกอบกับที่เขาสนิทสนมกับคุณปู่ ทำให้เฟรมเข้าใจและซึมซับความเชื่อและวิถีชีวิตดังกล่าวมาค่อนข้างเยอะ ดังที่เขาเล่าให้ฟังว่า

“ถ้าเป็นงานอดิเรกก็จะมีอยู่ 3 อย่าง คนที่บุกเบิกให้ 1. งานช่างก็คือจากปู่ และถ้าเป็น 2. การเรียนรู้อาวุธไทยโบราณก็ปู่ ปู่เป็นคนบุทาง และ 3. งานรับแปล (อักษรล้านนา) ก็คือได้รับอิทธิพลจาก ก็นั่นแหละ ได้รับจากคนเฒ่าคนแก่ก็คือปู่” (เฟรม)

นอกจากนี้เฟรมยังได้เห็นรอยสักของปู่ที่เป็นการสักขาลาย ซึ่งเป็นการสักสีดำทั้งขา การสักแบบนี้สามารถพบได้ในชายชาวล้านนา เนื่องจากอดีตเป็นการสักเพื่อความสวยงามตามจารีตและการแสดงความเป็นลูกผู้ชาย

จากความใกล้ชิดกับความเชื่อดังกล่าวส่งผลให้รอยสักแรกของเฟรมเป็นการสักน้ำมัน ซึ่งเป็นการสักยันต์บนร่างกายโดยจะไม่มีลวดลายให้เห็น โดยความเชื่อล้านนาเชื่อว่ารอยสักดังกล่าวจะคุ้มครองและช่วยเหลือผู้สัก อย่างไรก็ตามตัวเฟรมเองไม่ได้มองในเรื่องความศักดิ์สิทธิ์ แต่เขาเล่าให้ฟังว่าการสักน้ำมันนำมาซึ่งแนวปฏิบัติและข้อห้าม เช่น เคารพบุพการี เคารพผู้มีพระคุณ และไม่เบียดเบียนผู้อื่น เฟรมมองว่าสิ่งเหล่านี้เป็นกุศโลบายที่อยู่เบื้องหลังรอยสักและเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตของเขาในทุกวันนี้ นอกจากรอยสักจะสะท้อนให้เห็นถึงแบบแผนและแนวทางดำรงดำเนินชีวิตแล้ว รอยสัวยังสะท้อนให้เห็นถึงความชอบและระบบคุณค่าบางอย่างซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของอัตลักษณ์ของเขาอีกด้วย ดังที่เขาบอกว่า

“เฟรมมองเป็นมุขศิลป์นิยมมากกว่า มันทำทายนะการสักเนี่ย เพราะไม่ได้ใช้เครื่องหรืออะไร มันต้องใช้ฝีมือล้วน ๆ เลย อาจจะมีเย็บบ้าง แต่เราก็มองว่ามันเป็นงานอาร์ต เฟรมอยากจะเก็บงานที่หายากไว้ในร่างกายเราเป็นลายยันต์ ก็เพราะว่าสิ่งไหนที่มีน้อยและล้ำค่า สิ่งนั้นยังมีมูลค่า ที่นี้มีแค่ตรงนี้ที่เดียว มีแคในแผ่นดินภาคเหนือที่เดียว มีแค่ของครูหรือพระอาจารย์คนนี้คนเดียว และที่สำคัญคือสิ่งเหล่านี้มันจะไม่สูญหายไปตามกาลเวลา” (เฟรม)

จากตัวอย่างเรื่องเล่าในชีวิตและเรื่องเล่าในรอยสักของชั้นและเฟรม จะเห็นได้ว่ารอยสักเปรียบเป็นคำตอบของคำถามว่า “ฉันคือใคร ?” ในเชิงสัญลักษณ์ให้บุคคลภายนอกทราบและเข้าใจถึงความชอบ ระบบคุณค่า การให้ความหมาย รวมถึงเป้าหมายและการดำเนินชีวิต ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของอัตลักษณ์ของบุคคล

2. รอยสักในฐานะการต่อรอง ต่อด้านกับค่านิยมในสังคม

บางครั้งรอยสักไม่ได้เป็นเพียงแค่การบอกเล่าให้ผู้คนที่พบเห็นได้รับฟังว่าผู้สักมีความชอบ ระบบคุณค่า หรือแบบแผนการดำเนินชีวิตแบบใด แต่บางครั้งรอยสัวยังเปรียบเหมือนการแสดงออกถึงการต่อรอง ต่อด้านกับ

ค่านิยมในสังคม และเป็นการพยายามบอกว่าตนเองไม่เห็นด้วยกับค่านิยมต่าง ๆ ที่สังคมมอบให้ รวมถึงการบอกเล่าเรื่องราวที่บุคคลพยายามจะใช้ชีวิตตามแบบฉบับของตนเอง เรื่องเล่าในรอยสักของ “มาย” น่าจะเป็นเรื่องที่สะท้อนให้เห็นความหมายของรอยสักในแง่มนี่ได้ดีที่สุด

มาย

ในวันที่ผู้วิจัยพบกับมาย มายตัดผมทรงสกินเฮด สวมเสื้อยืดสีดำเปิดเผยเห็นรอยสักจำนวนมากบริเวณแขน กางเกงขา 3 ส่วนไซส์ใหญ่ รองเท้าผ้าใบ รวมถึงการที่มายมีคนรักเป็นผู้หญิง ซึ่งจากที่พบเห็นนี้อาจกล่าวได้ว่าลักษณะของมายค่อนข้างห่างไกลกับ “ความเป็นหญิง” ที่สังคมไทยคาดหวังและคงไม่น่าแปลกที่สังคมจะให้ความหมายและตัดสินว่ามายเป็น “ทอม” ในขณะที่เดียวกันมายกลับแสดงความรู้สึกว่าเธอไม่ชอบการที่ถูกสังคมยึดเยียดเพศทางเลือกให้เธอ ดังที่เธอกล่าวว่า

“จริง ๆ มายก็เป็นผู้หญิงคนหนึ่ง แต่แค่มีรสนิยมที่ชอบผู้หญิง”

มายเกิดในพื้นที่ชนบทที่ห่างไกล โดยมายเล่าให้ฟังถึงความอึดอัดที่เธอถูกค่านิยมทางสังคมยึดเยียดให้แก่เธอ ไม่ว่าจะป็นหน้าที่ของผู้หญิงที่อาจจะไม่ค่อยตรงกับตัวตนของเธอเท่าใด นอกเหนือจากนั้นคือการตัดสินมายในแง่ลบเพียงแค่การแต่งกายและลักษณะภายนอกที่ไม่เป็นไปตามความคาดหวังของสังคม ดังที่เธอกล่าวว่า

“เวลากลับบ้านเนอะ เวลาจะผู้ใหญ่และมายสกินเฮด เขาก็มองเราแบบเกระ มองในด้านลบ บางคนก็ถามว่าไปบวชมาหรือ ยังมีรอยสักเต็มแขนบางคนก็คิดว่าเราไปติดคุกมา” (มาย)

รอยสักของมายจึงเต็มไปด้วยการแสดงออกซึ่งการออกนอกกรอบ ความอิสระ และการไม่ยอมรับถึงค่านิยมทางสังคมที่พยายามยึดเยียดให้เธอ ไม่ว่าจะป็น รอยสักคำว่า “good girl from hell” “gossip gossip gossip” “ดัดจริต” หรือรอยสักอื่น ๆ ที่มีลักษณะเป็น “fail tattoo” หรือรอยสักที่มีความผิดพลาดจำนวนมากหลายรอย มายเล่าให้ถึงบทสรุปของตัวเธอกว่า

“ตอนนี้เราเข้าใจแล้วว่า ไม่ว่าจะเราจะทำอะไรแบบไหน ให้ตายยังไง เขาก็ตัดสินเราด้วยอคติของเขาอยู่ดี เขาตัดสินเราไปแล้วในด้านลบ เราเปลี่ยนความคิดของเขาไม่ได้ ช่วงเขาเถอะ มันความคิดเขา ปัญหาของเขาไม่ใช่ปัญหาของเรา เขาตัดสินเราในมุมที่ลบทั้ง ๆ ที่ไม่รู้จักเราเลย แล้วเราต้องไปนั่งอธิบายตัวตนของเราให้คนอื่นฟัง และพออธิบายเสร็จมันจะเปลี่ยนไหม สุดท้ายก็ไม่เปลี่ยนอยู่ดี” (มาย)

สิ่งที่มายเลือกแสดงออกในการโต้ตอบสิ่งที่ผู้คนในสังคมตัดสินเธอในเรื่องต่าง ๆ นั้นคือการที่เธอเลือกที่จะไม่ให้คุณค่า และความสนใจต่อค่านิยมเหล่านั้นที่มาจากอคติ ความคิดและความเชื่อส่วนตัวของบุคคลที่ไม่ได้มีมูลความจริงเป็นส่วนประกอบ ทั้งเรื่องของการแสดงออกความต้องการของตนเอง หรือเพศสภาพ รวมถึงการมีรอยสักของตน และเธอยืนยันที่จะเป็นตัวของตัวเองในแบบที่ตนต้องการ

3. รอยสักในฐานะการเปลี่ยนผ่านและการเยียวยาตนเอง

นอกจากรอยสักจะแสดงออกซึ่งอัตลักษณ์ของบุคคลแล้ว รอยสักรยังสะท้อนให้เห็นเรื่องราว ความยากลำบากในชีวิตที่บุคคลประสบพบเจอ อีกทั้งรอยสักรยังเปรียบเสมือนหมุดหมายของการเปลี่ยนผ่านและการเยียวยาเรื่องราวที่ยากลำบากที่พวกเขาประสบพบเจอ ผู้วิจัยจะยกเรื่องราวชีวิตของ “เพลง” และ “พีวส์”

เพลง

เพลงเป็นนักเขียนคอนเทนต์ออนไลน์คนหนึ่ง เธอโตมาในบ้านที่ผู้ปกครองเลี้ยงดูเธอด้วยการเอาใจใส่และปกป้องมากเกินไป (overprotected) รวมถึงการบังคับและเลือกสิ่งต่าง ๆ ให้โดยไม่ถามความสมัครใจหรือความต้องการของเธอเลย เช่น ช่วงมัธยมพอเธอได้คะแนนลดลงแม่ของเธอก็ย้ายเธอไปเรียนสายอาชีพ เพลงบอกให้ผู้วิจัยได้ทราบถึงความรู้สึกไร้อำนาจและไม่สามารถต่อรองได้ดังนี้

“เราอยู่ในสถานะที่ชัดเจน หรือเถียงไม่ได้เพราะว่าเขาลើงเราเขาฟอร์มเราในรูปแบบนี้ว่าเรามีอำนาจ ร้อยเปอร์เซ็นต์แล้วเราแบบไม่สามารถทำอะไรได้เลยอะ เหมือนเขาพยายามให้เราซึมซับในอำนาจของเขา แล้วก็สิ่งที่เขาพูดมันจะต้องเป็นสิ่งที่ถูกต้องที่สุด” (เพลง)

เมื่อเพลงเรียนจบปวส. และเข้าทำงานในบริษัทเอกชนแห่งหนึ่ง เพลงรับรู้ได้ถึงชนชั้นและการแบ่งแยกระหว่างพนักงานที่จบปริญญาตรีกับพนักงานที่จบสายอาชีพอย่างเธอ เธอจึงตัดสินใจเรียนต่อระดับชั้นปริญญาตรีที่มหาวิทยาลัยเปิดแห่งหนึ่งพร้อมกับคำคัดค้านของแม่ที่มองว่าเธอจบแค่ปวส.ก็เหมาะสมดีแล้ว เพลงพยายามเรียนไปและทำงานไปจนจบปริญญาตรี แต่เพลงก็รู้สึกว่าการจบมหาวิทยาลัยเปิดย่อมไม่สามารถแข่งขันกับคนที่จบจากมหาวิทยาลัยดัง ๆ ได้ เธอตัดสินใจศึกษาต่อในระดับปริญญาโทที่ต้องแลกมาด้วยการลาออกจากการประจำ โดยที่แม่ของเธอไม่เห็นด้วยอย่างเด็ดขาดพร้อมทั้งบอกว่าเธอทะเลาะทะยานเกินตัว เพลงตัดสินใจไม่ฟังคำคัดค้านของแม่และตัดสินใจลาออกจากการประจำและทำตามความฝันของเธอ สิ่งที่ต้องจ่ายในการเรียนไม่ใช่แค่เงินหรือความมั่นคงจากงานประจำ แต่มันแลกมาซึ่งความสัมพันธ์กับแม่ที่เปลี่ยนแปลงไปด้วย

การชัดเจนและการเลือกกระทำในสิ่งที่ตรงข้ามกับความคาดหวังของแม่เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นภายในใจของเพลง ณ ช่วงเวลาที่เธอรับรู้ได้ว่าเธอโตเป็นผู้ใหญ่พอที่จะเลือกทางเดินในชีวิตของตัวเอง สิ่งหนึ่งที่เพลงตัดสินใจทำให้การเติบโตของเธอเป็น “รูปธรรม” คือการสักที่แม่ของเธอไม่ถูกใจเป็นอย่างมาก เพลงเลือกสักลายแรกที่แผ่นหลังของเธอในวันที่เธออายุ 20 ปีบริบูรณ์ รอยสักของเพลงจึงเปรียบเป็นเครื่องมือหรือสัญลักษณ์ในการแสดงถึงการเปลี่ยนผ่านสถานะของตนเองจากเด็กหญิงคนเดิมที่ต้องทำตามสิ่งที่แม่ของเธอชี้แนะกึ่งบังคับมาเป็นหญิงสาวผู้ที่บรรลุนิติภาวะและสามารถเลือกที่จะทำสิ่งต่าง ๆ ในชีวิตตามการตัดสินใจของเธอ ซึ่งเป็นการแสดงถึงความเป็นอิสระ การหลุดพ้นจากควมมีอำนาจและการกดขี่ จากกรอบบางอย่างที่ถูกแม่สร้างขึ้น ดังถ้อยคำที่เพลงได้กล่าวไว้ว่า

“เรารู้สึกว่าสำหรับเราการรักมันเป็นเหมือนการปลดแอก เราก็โตแล้ว บรรลุนิติภาวะแล้ว การที่เราได้ทำอะไรแบบนี้มันชัดเจนแม่ที่สุดแล้วมันจะอยู่ตรงนี้ไปตลอดชีวิต ... ถ้าเป็นสมัยนี้ก็เหมือนสักซู 3 นิ้วแต่เป็นการซูใส่แม่แค่คนเดียว” (เพลง)

ตอนนี้เพลงมีรอยสักจำนวน 8 แห่งบนร่างกายที่อยู่ในตำแหน่งที่ปกปิดมิดชิด เนื่องด้วยเหตุผลว่าเคร่งครัดตนเอง และบอกในตอนสุดท้ายว่า “เรามองว่าเราเป็นคนที่รักและเคารพตัวเองมาก ๆ”

พิวล์

เมื่อตอนเด็กพิวล์อยู่กับพ่อแม่จนกระทั่งเขาอายุได้ 7 ปี นำได้พาเขาไปเลี้ยงดูยังอีกจังหวัดหนึ่ง โดยจากสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปและการแยกจากกับพ่อแม่ทำให้พิวล์เกิดความรู้สึกอึดอัด ประกอบกับคำถามที่ค้างคาอยู่ในใจว่าเหตุใดตนเองถึงไม่ได้อยู่กับพ่อแม่ ในขณะที่น้องสาวแท้ ๆ ของเขายังคงอยู่กับพ่อแม่ พิวล์เริ่มรู้สึกว่าบ้านนั้นไม่ใช่สถานที่ ๆ น่าอยู่อีกต่อไปพิวล์จึงเลือกใช้เวลาส่วนใหญ่อยู่กับเพื่อนที่เข้าใจในตัวของเขา

“วัน ๆ หนึ่งผมต้องออกไปหาเพื่อน บ้านผมไม่ค่อยอยู่ คือมันไม่ต้องออกไปไหนหรอกถ้าที่บ้านเรามีความสุขนะ ผมก็เลยเลือกที่จะออกไปหาเพื่อน” (พิวล์)

พิวล์เริ่มใช้สารเสพติดกับกลุ่มเพื่อนตั้งแต่อายุ 15 ปี จนกระทั่งเขาถูกจับในช่วงอายุ 17 ปี สุดท้ายพิวล์ได้รับการช่วยเหลือจากพ่อแม่ของเขา ได้รับการบำบัดรวมถึงการบำบัดอุปสรรคเพื่อส่งคมตามที่กระบวนการทางกฎหมายได้วางเอาไว้

“ผมทำพ่อแม่ร้องไห้ทุกวัน” พิวล์ได้เล่าให้ฟังว่านั่นคือสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เขาเกิดความรู้สึกที่อยากจะเลิกใช้สารเสพติดและเปลี่ยนแปลงตัวเอง เขาย้ายจังหวัดมาเรียนโรงเรียนใหม่และเริ่มต้นเล่นกีฬาจนเป็นนักกีฬาโรงเรียน และตัดสินใจเรียนต่อระดับชั้นปริญญาตรีในสายวิทยาศาสตร์การกีฬา และเวลาว่างหลังเลิกเรียนก็ทำธุรกิจค้าขายอาหารไปด้วย

พิวล์เล่าให้ฟังว่าการเปลี่ยนแปลงเป็นไปไม่ได้เพราะมีแม่ที่คอยเป็นแรงบันดาลใจกับการเผชิญหน้าและการเปลี่ยนแปลงตัวเอง

“แม่ผมเขาเป็นต็อกเตอร์นะ เรียนจบปริญญาเอก ได้ทุนด้วย แม่เขาใช้ชีวิตนะครับ คือแกไม่ค่อยแข็งแรง แกเป็นโรคโพลิโอตั้งแต่เด็ก ทุกวันนี้ก็มีผลข้างเคียงนะแต่แม่ก็พยายามเรียนจนจบ แม่เขาเป็นคนที่มีความอดทนมากนะ” (พิวล์)

รอยสักของเขาจึงเต็มไปด้วยสัญลักษณ์เรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับแม่ เช่น “รอยสักวันเกิดแม่กับภูเขา” “รอยสักรูปอ๊ากา” “รอยสักรูปนกกับห้วกะโหลก” รอยสักที่เขาสักถึงนั้นเชื่อมโยงไปถึงแม่ของเขา รอยสักจึงเป็นสัญลักษณ์ที่ทำให้เขาระลึกถึงเรื่องราวความพยายามและความอดทนของแม่ที่เป็นบุคคลต้นแบบในการที่เขาเลิก

ใช้สารเสพติด และคอยเตือนใจให้เขาไม่กลับไปใช้สารเสพติดอีก ประสบการณ์ในอดีตเหล่านั้นได้กลายมาเป็นบทเรียนสำคัญที่จะทำให้เขาารู้ว่าการเลือกเส้นทางแบบที่เขาเคยเลือกนั้นจะนำพาชีวิตของเขาให้ไปเจอกับความยากลำบาก และจะเป็นเส้นทางที่เขาไม่มีวันกลับไปเลือกเดินอีกต่อไป

เรื่องราวของเพลงและพ็อสทำให้ผู้วิจัยได้ทราบถึงความยากลำบากในครั้งอดีตเรื่อยมาจนถึงจุดเปลี่ยนผ่านในชีวิต การใช้รอยสักเป็นสัญญาณที่ตอกย้ำให้พวกเขาจดจำเรื่องราวความรู้สึกที่เกิดขึ้นจนก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและช่วยยืนยันว่าเรื่องราวเลวร้ายในครั้งอดีตเหล่านั้นจะกลายมาเป็นภูมิคุ้มมในการใช้ชีวิตต่อไปในอนาคต

นอกเหนือจากนี้อีกประเด็นที่พบคือรอยสักถูกนำมาใช้เป็นการเยียวยาอารมณ์ทางลบหรือนำมาแทนที่พฤติกรรมการทำร้ายตัวเอง ดังถ้อยคำที่ผู้ให้ข้อมูลได้กล่าวไว้ว่า

“เพราะว่ามันเจ็บข้างในมาก ๆ เราก็จะเบียดเบนความเจ็บจากข้างในมาที่ร่างกายแทน” (ปิ่น)

“เมื่อจุดหนึ่งที่รู้สึกแย่มาก ๆ พอสักเสร็จแล้วจะรู้สึกดี พอไปสักแล้วมันเจ็บ มันปวด มันรู้สึกแย่อยู่อข้างใน แล้วเราแค่อยากระบาย พอสักเสร็จอาการที่มันรู้สึกแย่มันโอเคขึ้น” (พิวส์)

รอยสักจึงอาจจะเป็นวิธีการหนึ่งที่บุคคลนำมาใช้ในการเยียวยาตนเอง แต่เป็นการกระทำอันตรายน้อยกว่าการทำร้ายตนเอง เพราะสิ่งที่เกิดขึ้นหลังจากการสัก คือรูปภาพที่มีความสวยงามปรากฏบนร่างกายแทนที่จะเป็นรอยแผลเป็นดังเช่นการทำร้ายตนเองแบบอื่น ๆ เช่น การกรีด การทุบ การตบตี

อภิปรายผล

ข้อค้นพบของการศึกษานี้แสดงให้เห็นว่ารอยสักอาจไม่ได้เป็นเพียงแค่การตกแต่งร่างกายให้สวยงามเพียงเท่านั้น แต่รอยสักยังมีเรื่องราวของรอยสักอันสะท้อนให้เห็นถึงอัตลักษณ์ ตัวตน และประสบการณ์ชีวิตของเจ้าของรอยสัก อันประกอบด้วยรอยสักในฐานะการแสดงออกถึงอัตลักษณ์ส่วนบุคคล รอยสักในฐานะการต่อรองต่อต้านกับค่านิยมในสังคม และรอยสักในฐานะการเปลี่ยนผ่านและการเยียวยาตนเอง ข้อค้นพบดังกล่าวสามารถอภิปรายได้ดังนี้

รอยสักกับการแสดงออกถึงอัตลักษณ์ส่วนบุคคล จากเรื่องเล่าของ “ซัน” และ “เฟรม” ทำให้เห็นว่าคำตอบของคำถามที่ว่า “ฉันคือใคร ?” ถูกตอบในรูปแบบของรอยสัก รอยสักจึงเป็นสัญญาณที่พยายามสื่อสารให้สังคมภายนอกได้รับรู้และรับทราบถึงอัตลักษณ์ของบุคคลไม่ว่าจะเป็นความชื่นชอบ ระบบคุณค่า การให้ความหมาย รวมถึงเป้าหมายและการดำเนินชีวิตผลการศึกษาในครั้งนี้สอดคล้องกับการศึกษาของ เช่น พจมาน นิตยใหม่ (2550) ที่อธิบายว่ารอยสักนั้นเป็นการแสดงออกถึงตัวตนหรืออัตลักษณ์ของผู้สักเพื่อแสดงให้เห็นว่าบุคคลเป็นเจ้าของอัตลักษณ์ของตนเอง โดยถือว่าการแสดงออกถึงอัตลักษณ์ของตนนั้นต่างก็เป็น “วิถีชีวิต” ที่มี

ลักษณะเฉพาะ มีคุณค่าและสร้างความหมายให้กับตัวบุคคลที่มีระบบความเชื่อ ระบบประเพณี และธรรมเนียมที่แสดงออกในสังคมเป็นของตัวเอง เช่นเดียวกับการศึกษาของ Mun et al. (2021) ที่กล่าวว่า การสักเป็นมากกว่าการตกแต่งร่างกาย แต่รอยสักนั้นเป็นสิ่งที่ช่วยเตือนความทรงจำเกี่ยวกับประสบการณ์ส่วนตัวของเจ้าของรอยสัก เจ้าของรอยสักได้บอกเล่าถึงการประกอบสร้างความหมายที่เชื่อมโยงระหว่างรอยสักกับเหตุการณ์ในชีวิตอย่างพิถีพิถัน และประสบการณ์การสักเผยให้เห็นว่ารอยสักนั้นสะท้อนให้เห็นถึงค่านิยม ความสนใจ ตัวตนของตนเอง รวมถึงการใช้รอยสักเพื่อประกาศว่าตนเป็นใคร และการศึกษาของ Breems (2021) พบว่าเรื่องราวในวัยเด็ก เช่น วรรณกรรม ถูกนำมาเป็นแรงบันดาลใจในการสัก โดยเรื่องราวที่ถูกบอกเล่าผ่านรอยสักนั้นจะแสดงให้เห็นว่าพวกเขาเป็นใคร ผ่านอะไรมาบ้าง มีความชื่นชอบในอะไร แต่ส่วนใหญ่แล้วมักจะแสดงให้เห็นถึงสิ่งสำคัญที่ช่วยหล่อหลอมบุคคลคนนั้น

รอยสักกับการต่อรอง ต่อต้านกับค่านิยมในสังคม เรื่องราวของ “มาย” สะท้อนให้เห็นว่ารอยสักไม่ได้เป็นแค่การแสดงออกซึ่งอัตลักษณ์เพียงอย่างเดียว แต่มีความหมายราวกับการประท้วงและไม่เห็นด้วยกับค่านิยมทางสังคมที่ตีกรอบหรือยึดติดให้กับตัวเอง และเลือกที่จะมีตัวตนในแบบที่เธอต้องการ หากจะทำความเข้าใจปรากฏการณ์นี้ ต้องเข้าใจความหมายทางสังคมของรอยสักเสียก่อน คงปฏิเสธไม่ได้ว่ารอยสักมีความหมายบางประการ ตัวอย่างเช่น ในอดีตความหมายทางสังคมของรอยสักถูกยึดโยงกับความไม่ดี เช่น คนคุก โพรที่ไร้อภิสิทธิ์ทางสังคม การประจานความผิดและการถูกกีดกันออกจากสังคม (ทำไมคนสักลายถึงถูกมองว่าไม่ดี, 2564) เช่นเดียวกันกับการสักจำนวนมากในที่ ๆ สังเกตเห็นได้ชัดของมาย จึงเปรียบเสมือนการหยิบบ่มความหมายและภาพเหมารวมว่าเป็น “คนไม่ดี” มาเพื่อแสดงว่ามายไม่สนว่าใครจะมองตนเองว่าอย่างไร สอดคล้องกับการศึกษาของ พจมานต์ นิตยใหม่ (2550) ที่ได้เสนอว่ารอยสักเป็นเครื่องมือหรือสื่อของวัฒนธรรมย่อยที่ใช้ในการประกาศจุดยืนเพื่อต่อรอง ต่อต้าน และปฏิเสธการครอบงำของมายาคติจากวาทกรรมเดิม

จากที่กล่าวมา รอยสักแต่ละรอยเป็นหลักฐานร่องรอยและเป็นพื้นที่ของการสำรวจอัตลักษณ์ (identity exploration) ที่บุคคลกำลังพยายามที่จะค้นหาว่าสิ่งใดคือสิ่งที่ตนเองชื่นชอบ ให้ความสนใจ มีความถนัด ศักยภาพและความสามารถแบบใด และเป็นสัญลักษณ์ที่ยืนยันถึงพันธสัญญาที่มีต่ออัตลักษณ์ (identity commitment) ที่เป็นความมุ่งมั่นและความตั้งใจที่มีต่อการรับเอาอัตลักษณ์ดังกล่าวมาเป็นส่วนหนึ่งของตัวตน ตามแนวคิดการประกอบสร้างอัตลักษณ์ของ James Marcia (สุภลักษณ์ ลวดลาย, 2562) อย่างไรก็ตามข้อค้นพบเพิ่มเติมในการศึกษาครั้งนี้คือ เรื่องราวของรอยสักแต่ละรอยเปรียบเป็นเครื่องมือหรือสัญลักษณ์ที่ทำให้บุคคลสามารถร้อยเรียงเรื่องราวแต่ละจุดในชีวิตจากอดีต สู่ปัจจุบันและส่งไปยังอนาคต ทำให้เรื่องราวในชีวิตมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ไม่แยกเป็นส่วน ๆ หรืออาจกล่าวได้ว่ารอยสักเป็นเครื่องมือหนึ่งที่ทำให้บุคคลสามารถประกอบสร้าง “อัตลักษณ์เชิงเรื่องเล่า (narrative identity)” ตามแนวคิดของ McAdams

รอยสักกับการเปลี่ยนผ่านและการเยียวยาตนเอง ข้อค้นพบนี้เป็นข้อค้นพบใหม่ที่น่าสนใจที่เพิ่มเติมจากการศึกษาที่ผ่านมา (เช่น การศึกษาของ พจมานต์ นิตยใหม่, 2550; Breems, 2021; Mun et al., 2021) จากเรื่องเล่าของ “เพลง” และ “พิวส์” สะท้อนให้เห็นเห็นว่ารอยสักซ่อนไว้ซึ่งเรื่องราวของความยากลำบากในชีวิตและการพยายามข้ามผ่านอุปสรรคดังกล่าว รอยสักจึงเป็นสัญญาณที่ตอกย้ำให้บุคคลจดจำช่วงเวลาดังกล่าว กระบวนการข้ามผ่านที่เกิดขึ้นและช่วยยืนยันว่าเรื่องราวเลวร้ายในครั้งอดีตเหล่านั้นจะกลายมาเป็นภูมิคุ้มมในการใช้ชีวิตต่อไปในอนาคต

โดยปกติเรื่องเล่าของบุคคลมักมีบทบาทในแง่ของการเปลี่ยนผ่านวิกฤตในชีวิตและทำให้บุคคลตีความและให้ความหมายแก่ประสบการณ์และตัวตนของตัวเองใหม่ ตัวอย่างเช่นการศึกษาของ Nemoto (2015) เรื่อง “Story of Hiroshima: Life of an Atomic Bomb Survivor” เขาได้บอกเล่าถึงเรื่องราวของผู้รอดชีวิตที่ชื่อ ฮิราโนะ (Hirano) หลังเหตุการณ์ที่สหรัฐอเมริกาได้ทำการทิ้งระเบิดปรมาณูลงที่เมืองฮิโรชิมา (Hiroshima) ประเทศญี่ปุ่น เรื่องราวชีวิตของฮิราโนะนั้นไม่เพียงแสดงให้เห็นถึงความทุกข์ทรมานจากผลกระทบหลากหลายที่เกิดจากเหตุการณ์ในครั้งนั้น เขาต้องต่อสู้กับความเจ็บปวดจากแผลเป็น รูปร่างหน้าตาที่เปลี่ยนแปลงไปในแง่ลบ การถูกเลือกปฏิบัติจากบุคคลอื่น สุขภาพที่ย่ำแย่ ความวิตกกังวลจากผลกระทบที่เขาได้รับที่อาจส่งผลกระทบต่อลูกหลานของเขา ในอีกแง่มุมหนึ่ง สิ่งที่เกิดขึ้นในชีวิตของฮิราโนะสอนให้เขาได้รู้จักกับความยืดหยุ่นทางใจ ฮิราโนะได้เปลี่ยนประสบการณ์ความทุกข์ของตนให้เป็นพลังบวก และได้บอกเล่าถึงประสบการณ์ที่ตนได้รับเพื่อเรียกร้องความสงบสุขให้เกิดขึ้นกับโลกใบนี้ ซึ่งนั่นเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดความรู้สึกดีต่อตัวเอง การเปลี่ยนเรื่องราว หรือเหตุการณ์ในชีวิตที่เลวร้ายให้กลายเป็นเรื่องที่ดีที่กล่าวถึงในที่นี้ McAdams เรียกสิ่งเหล่านี้ว่า “เรื่องเล่าฟื้นฟูจิตใจ (redemptive stories)” เขาพบว่าผู้คนที่ใช้ชีวิตอย่างมีความหมายนั้นมักเล่าเรื่องราวในชีวิตตัวเองที่เต็มไปด้วยการฟื้นฟูจิตใจ การเติบโต และความรัก แนวคิดของ McAdams สอดคล้องกับการศึกษาของ Pennebaker (1997) ที่แสดงให้เห็นว่าการบอกเล่าเกี่ยวกับเหตุการณ์เชิงลบที่น่าวิตก หรือประสบการณ์เชิงลบ (ในแบบที่บุคคลสามารถก้าวข้ามผ่านมาได้) ช่วยให้เกิดผลในเชิงบวกต่อสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี เช่นเดียวกับ Smith (2017) ที่ได้อธิบายว่ามนุษย์สามารถเปลี่ยนแปลงเรื่องเล่าของตนที่บอกถึงผลกระทบที่พวกเขาได้รับจากประสบการณ์เลวร้ายในอดีตให้กลายเป็นเรื่องเล่าที่บอกถึงสิ่งที่บุคคลได้เรียนรู้ และสามารถปรับเปลี่ยนเรื่องราวเลวร้ายที่เต็มไปด้วยความเจ็บปวดให้กลายเป็นเรื่องราวที่เป็นประโยชน์ต่อตัวของพวกเขา เนื่องจากการเล่าเรื่องของบุคคลทำให้บุคคลตระหนักได้ว่าพวกเขาเป็นผู้เขียนเรื่องราวของตัวเอง ซึ่งชีวิตของบุคคลไม่ได้เป็นเพียงการนำเหตุการณ์มาเรียงต่อกันเท่านั้น แต่พวกเขาสามารถปรับเปลี่ยนแก้ไข แปลความหมาย และเล่าเรื่องใหม่ได้ ถึงแม้ว่าความจริงจะไม่ได้เปลี่ยนแปลงไปก็ตาม ซึ่งอาจต้องใช้เวลาหลายปีกว่าที่บุคคลจะสามารถปรับเปลี่ยนมุมมองที่ตนมีต่อเรื่องเล่าของตนจากรีวิวเลวร้ายให้กลายเป็นเรื่องราวที่เป็นประโยชน์ต่อตนเอง แต่ในความเป็นจริงมนุษย์ทุกคนย่อมต้องประสบกับความทุกข์ที่เกิดขึ้นในชีวิตและอาจไม่มีประโยชน์ที่บุคคลจะกลับไปนั่งคิดทบทวนถึงความเจ็บปวดที่

เคยเกิดขึ้น ในทางตรงกันข้ามการที่บุคคลโอบรับความทรงจำที่เจ็บปวดเหล่านี้ไว้เป็นส่วนหนึ่งในกระบวนการแก้ไขตัวตนของบุคคลให้ดีขึ้น

จากแนวคิดดังกล่าว ผลจากการศึกษาครั้งนี้แสดงให้เห็นว่ารอยสักรันั้นเป็นสัญลักษณ์บางประการที่แสดงถึงการข้ามผ่านจุดวิกฤต ช่วยร้อยเรียงเรื่องราวในชีวิตเพื่อประกอบสร้างเรื่องราว “เรื่องเล่าเพื่อฟื้นฟูจิตใจ (redemptive story)” และเป็นเครื่องมือที่สำคัญของการตระหนักและยอมรับ “ตัวตนที่ได้รับการเยียวยา (redemptive self)” มาเป็นส่วนหนึ่งของตัวตนของบุคคล

สรุปผล

จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ทำให้ผู้วิจัยได้ข้อสรุปว่ารอยสักรัเป็นหนึ่งในเครื่องมือที่ผู้ให้ข้อมูลใช้ในการถ่ายทอดเรื่องราวในชีวิต รอยสักรัแต่ละรอยหมายถึงช่วงชีวิตช่วงนั้นของผู้ให้ข้อมูล และรอยสักรัทั้งหมดที่มีของผู้ให้ข้อมูลมักจะไล่เรียงกัน ซึ่งหากเราลองเอารอยสักรัแต่ละรอยในแต่ละช่วงเวลาไปทำเป็นกราฟชีวิต กราฟชีวิตที่ได้นั้นจะมีความขึ้นลงจนกลายเป็นเรื่องราวที่แสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิตของพวกเขาว่าแต่ละช่วงเขาเป็นใครอย่างไร ความแตกต่างของเรื่องราวในชีวิตก่อให้เกิดรอยสักรัที่มีความแตกต่างกัน ทำให้ผู้วิจัยเข้าใจได้อย่างชัดเจนว่าอัตลักษณ์หรือตัวตนของผู้ให้ข้อมูลมีการเปลี่ยนแปลงไปในทุก ๆ ครั้งที่เขาเติบโตขึ้น ซึ่งการบอกเล่าเรื่องราวของผู้ให้ข้อมูลนั้นเป็นการนำเอาเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดในช่วงเวลาที่แตกต่างกัน และเรื่องราวในชีวิตที่บางครั้งอาจเกิดความขัดแย้งซึ่งกันและกันมาเรียบเรียงให้เป็นเรื่องเล่าเรื่องหนึ่งที่มีความเป็นหนึ่งเดียวกัน มีจุดมุ่งหมายและช่วยให้พวกเขาเข้าใจว่าชีวิตของพวกเขา มีความสอดคล้องกันอย่างไร เรื่องเล่าของบุคคลนั้นจะมีลักษณะเฉพาะบางอย่างของบุคคลทั้งความชื่นชอบ ความสามารถ และการแสดงออกถึงทัศนคติหรือค่านิยมที่ถูกนิยามด้วยตัวบุคคลเองรวมถึงเรื่องราวที่พวกเขาบอกเล่าจะเป็นสิ่งที่ช่วยอธิบายว่าอะไรคือสิ่งที่ช่วยหล่อหลอมให้เป็นตัวของพวกเขาในทุกวันนี้ที่ได้กลายเป็นตัวตนหรืออัตลักษณ์ของพวกเขาในที่สุด

ข้อเสนอแนะ

1. งานวิจัยชิ้นนี้ทำให้ได้ทราบว่ารอยสักรันั้นเป็นหนึ่งในสัญลักษณ์ที่แสดงให้เห็นถึงอัตลักษณ์ ตัวตน และเรื่องราวในชีวิตของบุคคล รอยสักรัจึงเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้เราเข้าใจประสบการณ์และกระบวนการทางจิตใจบางอย่างที่มีความละเอียดอ่อน การวิจัยครั้งนี้ช่วยเปิดเผยกระบวนการดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็นความสุข ความเศร้า หรือความพยายามในการข้ามผ่านความทุกข์ต่าง ๆ รวมถึงการพัฒนาเป้าหมาย (goal) และคุณค่า (value) ในชีวิตของบุคคล จากการศึกษาวิจัยนี้จึงจะช่วยให้นักจิตวิทยาการปรึกษาได้เห็นว่ารอยสักรัอาจเป็นเครื่องมือสำคัญที่ทำให้ นักจิตวิทยาสามารถเชื่อมโยงเข้าถึงเรื่องราวที่ทำให้เกิดความทุกข์ใจ ปัญหา หรือวิกฤติในชีวิตของบุคคล รวมถึงเปิดเผยให้เห็นทรัพยากรในตัวบุคคล อันจะนำมาสู่กระบวนการปรึกษาทางจิตวิทยาที่ละเอียดอ่อนและลึกซึ้ง ตั้งแต่กระบวนการสร้างสัมพันธภาพ ตลอดจนการช่วยผู้รับบริการเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์เชิงเรื่องเล่าไปสู่เรื่องเล่าฟื้นฟูจิตใจ อันจะเป็นปลายทางของกระบวนการปรึกษา

2. ข้อค้นพบในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เปิดเผยให้เห็นถึงเรื่องราวของผู้ให้ข้อมูลที่ถูกรบกวนผ่านรอยสัก ทั้งในแง่ของความชอบ ความทุกข์ รวมถึงกระบวนการยอมรับ ต่อสู้และตอบโต้กับสถานการณ์ในชีวิตและบริบททางสังคม วัฒนธรรม ข้อค้นพบในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จึงน่าจะเป็นประโยชน์ต่อนักจิตวิทยาการปรึกษาในแง่ของการขยายความเข้าใจ (empathic understand) ที่เกี่ยวข้องกับบุคคลที่สัก และการข้ามผ่านภาพเหมารวม (stereotype) ที่มีต่อผู้รับบริการกลุ่มนี้ได้

เอกสารอ้างอิง

ณฐมน แก้วพิบูล. (2563). การสื่อสารอัตลักษณ์ผ่านรอยสักของกลุ่มชายรักร่วมในจังหวัดเชียงราย.

วารสารการสื่อสารมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, 3(2), 65-85. <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/CRRUJC/article/view/242015/166336>

ทิพย์วิมล จรลี. (2558). บุคลิกภาพห้าองค์ประกอบ ความสามารถในการเผชิญและฟื้นฝ่าอุปสรรคและการรับรู้พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรของพนักงานกลุ่มบริษัทผลิตไฟฟ้าขนาดเล็กแห่งหนึ่ง. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์].

ทำไมคนสักลายถึงถูกมองว่าไม่ดี. (1 มีนาคม 2564). [Artic.in.th. https://article.in.th/tattoo-bad-people-66](https://article.in.th/tattoo-bad-people-66)

นันท์นรินทร์ ทีฆวิวรรธน์. (2560). ความวิตกกังวลจากการพรากจากในเด็ก. *วารสารพยาบาลศาสตร์และสุขภาพ*, 40(2), 130-137.

พจมาน นิตยใหม่. (2550). *รอยสัก: การสร้างอัตลักษณ์ที่ปรากฏบนเรือนร่างของตน*. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่].

พิมพ์ชนก กลิ่นสุทโธ. (2554). *การศึกษาอัตลักษณ์แห่งตนของวัยรุ่นที่ครอบครัวแตกแยก*. [ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ].

สุจิตา แซ่อึ้ง. (2559). *การสื่อสารความหมายผ่านรอยสักของวัยรุ่นไทย*. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยกรุงเทพ].

สุภลักษณ์ ลวดลาย. (28 พฤษภาคม 2562). *เมื่อลูกต้องเลือกทางเดินของชีวิต Part 2*. True ปูปลูกปัญญา <https://www.truelookpanya.com/knowledge/content/77060/-blog-per->

หทัยรัตน์ มาประณีต. (2555). การสักรักจากความเชื่อของผู้ใหญ่สู่กระแสนิยมของเยาวชน. *วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*. 15, 163-166.

<https://ejournals.swu.ac.th/index.php/JOS/article/view/2639/2651>

อภิัญญา เฟื่องฟูสกุล. (2559). *อัตลักษณ์ Identity การทบทวนทฤษฎีและกรอบแนวคิด*.

คณะกรรมการ สภาวิจัยแห่งชาติ สาขาสังคมวิทยา สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.

อารียา คหะวงศ์. (28 ธันวาคม 2564). *การสักรับรู้ของความเชื่อสู่ความงามบนเรือนร่าง*. ICASWU

<http://ica.swu.ac.th/news/detail/2/151>

Bhushan, N. J. (14 January 2019). *Narrative psychology and individual's personality*. Medium

<https://medium.com/@jhansibhushann/narrative-psychology-and-individuals-personality-65d2fe610430>

Breems, M. (2021). Tattoos tell stories: Children's literature tattoos as a form of life narrative.

The European journal of life writing, 10, 6-23.

Brockmeier, J., & Carbaugh, D. (Eds.) (2001). *Narrative and identity: Studies in autobiography, self and culture*. John Benjamins Publishing Company.

Creswell, J. W., & Poth, C. N. (2018). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five approaches*. Sage Publications.

Crossley, M. (2000). *Introducing to narrative psychology: Self, trauma, and the construction of meaning*. Open University Press.

Lilgendahl, J. P. (2015). The dynamic role of identity processes in personality development:

Theories, patterns, and new directions. In K. C. McLean & M. Syed (Eds.), *The Oxford handbook of identity development* (pp. 490–507). Oxford University Press.

McAdams, D. P. (1993). *The stories we live by: Personal myths and the making of the self*. William Morrow

McAdams, D. P., Reynolds, J., Lewis, M., Patten, A. H., & Bowman, P. J. (2001).

When bad things turn good and good things turn bad: Sequences of redemption and contamination in life narrative and their relation to psychosocial adaptation in midlife adults and in students. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 27(4), 474-485.

McAdams, D. P., & Pals, J. L. (2006). A new big five fundamental principles for an

integrative science of personality. *American Psychologist*, 61(3), 204-217.
<http://people.wku.edu/richard.miller/new%20big%20five.pdf>

Mun, J. M., Janigo, K. A., & Johnson, K. K. (2012). Tattoo and the self. *Clothing and*

Textiles Research Journal, 30(2), 134-148.

Nemoto, M. (2015). Story of Hiroshima: Life of an atomic bomb survivor. *Asia: Biographies and*

Personal Stories, 20(2), 53-57. <https://www.asianstudies.org/publications/ea/archives/story-of-hiroshima-life-of-an-atomic-bomb-survivor/>

Pennebaker, J. W. (1997). Writing about emotional experiences as a therapeutic

process. *Psychological science*, 8(3), 162-166.

http://www.gruberpeplab.com/teaching/psych3131_summer2015/documents/14.2_Pennebaker1997_Writingemotionalexperiences.pdf

Schiff, B. (2012). The function of narrative: Toward a narrative psychology of meaning. *Narrative*

Work, 2(1), 33-47.

Shimalla, A. (2015). *INKED: How tattoos tell stories*. [Unpublished doctoral dissertation].

Stetson University.

Smith, E. E. (12 January 2017). *The two kinds of stories we tell about ourselves*.

IDEAS.TED.COM. <https://ideas.ted.com/the-two-kinds-of-stories-we-tell-about-ourselves/>